

Прилог

ПРОГОНСТВО КАО СУДБИНА

Својеврстан вид прогона, четири деценије после интернације породице мога деде Јована из Прибинића у Посавину, доживеће и моја породица. Наиме, средином 80-их година XX века у Бањалуци сам ухапшен и окривљен *за деловање са позиција српског национализма и грађанске деснице*, те између осталог, и због тога што *потичем из четничке и свештеничке породице*. Епилог свега тога је да сам, као професор, због *морално-политичке неподобности* био избачен са Економског факултета у Бањалуци и био присиљен да се преселим у Београд.

Текст који следи нисам замислио као личну исповест, него као сведочанство о времену у коме смо живели. Због тога ћу, после кратком увода и коментара у фуснотама, наводити само званичне (партијске и друге) документе, те текстове објављене у средствима јавног информисања тим поводом.

* * *

Случај бањалучких професора започео је 11. децембра 1985. године акцијом Службе државне безбедности (СДБ) у Бањалуци. Тога дана, пред саму зору, извршени су претреси у становима колеге Миодрага Зепа и код мене. После вишечасовних, темељних, претреса станова приведени смо на саслушање у просторије СДБ. Истога дана је у СДБ приведено и више лица (углавном професора и асистената са Економског факултета) која су требало да послуже као сведоци. После потписаних изјава сви су у току дана пуштени кући, а колега Љубомир Золотић и ја (који нисмо пристали да пот-

пишемо, унапред припремљене, изјаве) смо задржани у притвору до 14.12.1985. године.¹⁾

Колеги Миодрагу Зецу и мени су одузете путне исправе - пасоши.²⁾ Пасош ћу поново добити у Београду после четири године чекања.

* * *

“На вијест о покретању поступка за расвјетљавање и пресецање непријатељске дјелатности тројице радника Факултета одржан је 16.12.1985. године састанак Комитета за ОНО и ДСЗ (општенародну одбрану и друштвену самозаштиту). На састанку је извршено упознавање чланова са новонасталом ситуацијом на

¹⁾ Коментар. У Решењу о притвору које ми је уручено 12.12.1985. године писало је: *Постоји основана сумња да је ДУШАНИЋ ЈОВАН починио кривична дјела из чл. 133/1 и 157 Кривичног закона СФРЈ. Обзиром да постоји бојазан од бјекства именованог и уништавања трагова кривичног дјела стекли су се услови за одређивање притвора.* У Кривичном закону СФРЈ наведени чланови гласе овако:

Члан 133/1: *Ко написом, летком, цртежом, говором или на други начин позива или подстиче на обарање власти радничке класе и радних људи, на противуставну промену социјалистичког самоуправног друштвеног уређења, на разбијање братства и јединства и равноправности народа и народности, на свргавање органа друштвеног самоуправљања и власти или њихових извршних органа, на отпор према одлукама надлежних органа власти и самоуправљања које су од значаја за заштиту и развој социјалистичких самоуправних односа, безбедности или одбране земље, или злонамерно и неистинито приказује друштвено-политичке прилике у земљи, КАЗНИЋЕ СЕ ЗАТВОРОМ ОД ЈЕДНЕ ДО ДЕСЕТ ГОДИНА.*

Члан 157: *Ко изложи порузи Социјалистичку Федеративну Републику Југославију, њену заставу, грб или химну, њене највише органе или представнике тих органа, оружане снаге или врховног команданта, КАЗНИЋЕ СЕ ЗАТВОРОМ ОД ТРИ МЕСЕЦА ДО ТРИ ГОДИНЕ.*

²⁾ Коментар. У Решењу о одузимању пасоша писало је, између осталог, и следеће: *Одузима се путна исправа - пасош број ХО 914309 од Душанић Јована са пребивалиштем Бања Лука, Породице Млечник бр. 1. У поступку који је претходно доношењу овог рјешења утврђено је слиједеће чињенично стање: Заштита јавног поретка захтијева да се од именованог одузме путна исправа. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, постоје законски разлози за одузимање путне исправе, па је стога ријешено као у диспозитиву.*

Факултету, те скренута пажња на могуће последице по политичко-безбједносној ситуацији на Факултету.

По приспјећу Информације Центра СДБ Бањалука одржан је 07.01.1986. године поновни састанак Комитета за ОНО и ДСЗ Факултета на коме су чланови упознати са информацијом и вођен је разговор о потреби досљедне диференцијације студената и радника Факултета од дјеловања и понашања тројице поменутих радника.”³⁾

(Информација Председништва АК СК)

* * *

“Једанаестог децембра прошле године рано изјутра радници СДБ темељно су претресли станове бањалучких професора, затим су професоре привели на саслушање. Са Зецом се до касно у ноћ разговарало, изјутра је разговор настављен. Душанић је задржан у притвору три дана.

Њиховим партијским организацијама је касније читана информација СДБ⁴⁾ (и њоме се касније углавном барата по сећању), из које произилази да су пуних седам година *деловали с позиција*

³⁾ Информација о провођењу диференцијације чланова Савеза комуниста (СК) поводом непријатељског дјеловања Душанић Јована, Зеца Миодрага и Золотић Љубомира, радника Економског факултета у Бањалуци коју је председништво Акционе конференције СК Економског факултета упутило Општинском комитету СК Бања Лука (у даљем тексту: Информација Председништва АК СК).

⁴⁾ Информација СДБ о пресецању непријатељске делатности тројице радника Економског факултета у Бањалуци: Душанић Јована, Зеца Миодрага и Золотић Љубомира (у даљем тексту: Информација СДБ) је од стране радника СДБ донета на партијске састанке, прочитана и одмах враћана у СДБ.

Коментар. Већина навода из Информације СДБ наћи ће се касније у Званичном саопштењу Општинског комитета СК, а неки ће бити изостављени, као на пример: да сам организовао и био на челу *непријатељске тројке* (Душанић, Зеца, Золотић), такозване *београдске групе*, да потичем из свештеничке и четничке породице, и слично. С друге стране, у Информацији СДБ није било ни речи о томе да колега Миодраг Зеца потиче из познате партизанске породице и да је само пар месеци пре *случаја бањалучких професора* успешно завршио Партијску школу у Кумровцу (Титово родно место где се школовала будућа партијска елита Савеза комуниста).

српског национализма, грубо и дрско нападали личност друга Тита и других истакнутих руководиоца и томе слично.

Општински комитет СК наложио је основним организацијама СК да испитају идејно-политичку одговорност ових наставника. Миодраг Зеџ је члан Основне организације Друге године, Јован Душанић Треће године, а Љубомир Золотић Четврте године. У основним организацијама на Факултету заједно седе студенти и наставници. Студенти су у већини.”

(Звонко Симић, *СУД ПАРТИЈЕ*,
НИН, Београд, 22.6.1986).

* * *

“Националистичка иступања наведених наставника Економског факултета изражавана су тако што су они кроз своје дуже приватно дружење испољавали негативски став и ниподаштавали основне вриједности нашег социјалистичког самоуправног друштва, тековине НОБ-а и социјалистичке револуције, братство, јединство и социјалистичко заједништво, те омаловажавали личност и дјело друга Тита, доводећи у сумњу темељна уставна одређења.

Изражавали су забринутост над судбином српске нације, поготово интелектуалаца који су, по њиховом мишљењу, у СР БиХ прогоњени... Тврдили су да се четницима неоправдано приписују злочина, те да ће историја са веће временске дистанце тек то потврдити...

Др Душанић и мр Зеџ били су истомишљеници у погледу коментара на Устав од 1974. године, говорећи да је донијет под притиском хрватских националиста, да је њиме Србија ослабљена, распарчана и дезинтегрисана – у распаду, да ужа Србија нема никаквог утицаја у одлучивању на нивоу Федерације и да зато све више заостаје у развоју, указујући на потребу формирања *Велике Србије* у чији састав би ушли Црна Гора и већи дио БиХ.

У њиховим иступањима глорификована је и западна демократија и вишепартијски систем, те негирана демократија у нашем

систему, истицана угроженост слободе говора и мисли у социјализму, који је по њиховом мишљењу синоним за сиротињу, у којем су људске слободе угрожене. Нападана је наша несврстана спољна политика, којој су *дани одбројани* и слично.

Грубо су клеветали, нападали и вријеђали личност и дјело друга Тита наводећи претјеран раскош, трошење огромних средстава, задуживање земље, култ личности. За Председништво СФРЈ говорили су да је *вијеће старца* које ће због неспособности земљу довести до пропасти и рата.

Чињеница да су овако иступали млади, стручни и научни радници, који су се афирмисали управо у нашем самоуправном социјалистичком друштву, у вишенационалној средини, на релативно младој васпитно-образовној и научној институцији, још више добија на специфичној тежини.”⁵⁾

(Званично саопштење
Општинског комитета СК Бања Лука)

* * *

“Састанак Председништва Акционе конференције СК Економског факултета одржан је 10.01.1986. године, а основна тема расправе било је непријатељско дјеловање тројице чланова СК. Једнодушно је осуђено њихово дјеловање и указано је на потребу брзог и енергичног рапчишћавања новонастале ситуације. Закључено је да се хитно одрже састанци Основних организација Савеза комуниста (ОО СК) и Актива радника СК Економског факултета, како би се сви чланови СК упознали са суштином њиховог дјеловања и подстакла диференцијација.

Састанак Актива СК радника Економског факултета одржан је 13.01.1986. године, затим састанак Друге ОО СК 15.01.1986. године, те састанак Треће и Четврте ОО СК 16.01.1986. године. На овим састанцима чланови СК упознати су са суштином њиховог

⁵⁾ *Коментар*. Званично саопштење Општинског комитета СК Бања Лука је, у целини или делимично, крајем маја 1986. године, пренела скоро сва југословенска штампа (*Заговарали Велику Србију* - Политика, *Наставници кућног национализма* - Ослобођење, *Националисти за катедром* - Новости, итд).

непријатељског дјеловања. Опцењено је да се њихово понашање коси са идејним ликом члана СК и да се од њега треба диференцирати, те да се мора утврдити степен њихове идејно-политичке одговорности. Такође је констатовано да у њиховом јавном раду (у настави, научно-истраживачком раду и слично) није примјећено непријатељско дјеловање. У циљу утврђивања идејно-политичке одговорности и изрицање мјера на ОО СК формирана су другарска вијећа.”

(Информација Председништва АК СК)

* * *

“На првом заједничком састанку сва три Другарска вијећа дате су одреднице за рад ових органа. Из садржајне дискусије о будућем раду издвајамо слиједеће:

а) другарска вијећа су основале ОО СК и она су одговорна за свој рад својим ОО СК којима и подносе извјештај,

б) другарско вијеће испитује степен одговорности члана своје партијске организације,

в) основ за рад другарских вијећа је Информација СДБ Бања Лука и она се не смије доводити у питање док се евентуално не докаже супротно,

г) при својој анализи другарско вијеће испитује само оне области дјеловања својих чланова које се наводе у Информацији,

д) другарско вијеће треба да има другарски однос према члану чија се одговорност испитује све док се или не потпуно увјери у његову кривицу, те да кроз оцјену његовог понашања да политички профил његове личности, оцјени његове поступке и евентуално предложи одговарајуће мјере,

ђ) неопходна је координација у раду сва три другарска вијећа као и координација између Општинског комитета СК и нашег Факултета,

е) пошто се ради о строго повјерљивим материјалима од чланова другарских вијећа се тражи строга партијска дисциплина - дискреција.”

(Из Извјештаја другарског вијећа Друге ОО СК)

* * *

“...Другарско вијеће је одржало седам састанака, од чега су била два састанка у Општинском комитету СК Бања Лука, где смо разговарали о методолошким и формално-статутарним питањима рада. На првом састанку са Ј. Душанићем, предочили смо му још једном наводе који су садржани у Информацији (СДБ), којима се његова дјелатност оквалификовала као непријатељска. Саопштили смо му да желимо разговарати о сваком наводу посебно, што би нам помогло да утврдимо околности које су погодиле таквом дјеловању. У току разговора, Јован Душанић је негирао тачност навода у цјелини, због чега није био могућ разговор о сваком наводу посебно.

На крају свога рада другарско вијеће, на основу Информације СДБ, разговора са Ј. Душанићем и члановима СК са Факултета и на основу закључака са састанка Треће ОО СК и Актива СК Економског факултета констатује слиједеће: да је Служба државне безбједности, пратећи дјеловање Јована Душанића у раздобљу од 1979-85. године написала Информацију, која указује на његово дјеловање са позиција српског национализма и грађанске деснице. Другарско вијеће полази од тога да је Информација тачна.

Врло вероватно, да је (Јован Душанић) у разговору поједине изјаве саопштавао тако да су неком од слушалаца остављале призив да се ради о дјеловању са позиција које су стране темељним одређењима нашег друштва, из чега се извлачи закључак да је дошао у сукоб са идејно-политичком основом и статутарним принципима СК... те сходно члановима 22 и 23 Статута СК БиХ предлаже Трећој ОО СК Економског факултета да Јовану Душанићу изрекне мјеру идејно-политичке одговорности петог степена, односно искључење из Савеза комуниста.”

(Из Извештај Другарског вијећа Треће ОО СК)

* * *

“Послије састанка Актива, у складу са закључком Председништва АК одржан је заједнички састанак секретаријата ОО СК и другарских вијећа. Смисао састанка је био у оперативној припреми састанака ОО СК и процјени могућих појава и тенденција на самим састанцима.

Састанак Друге ОО СК Економског факултета, на којој је повезан друг Миодраг Зец, одржан је 26.3.1986. године. У дуго-трајној расправи друг Миодраг Зец испољио је висок степен самокритике, далеко већи од онога на Активу СК и у раду Другарског вијећа и писменој изјави коју је дао Другарском вијећу. Истина, у свом излагању покушао је да оспори тачност неких навода из Извјештаја другарског вијећа као и да неке своје изјаве прикаже са другачијим намјерама, другом контексту и слично. Међутим, како је то касније оцјењено и на заједничком састанку секретаријата ОО СК и Председништва АК СК, висок степен самокритичности, увиђање грешака и пропуста, чврста воља да се коригује у понашању, велика жеља да остане у Савезу комуниста и да се доказује у његовим редовима, те спремност да прихвати идејно-политичке санкције, пресудно је дјеловало на исход изјашњавања чланова СК о мјери идејно-политичке одговорности. У расправи је такође истицано да треба имати у виду поступност у изрицању мјера, обзиром да другу Миодрагу Зецу до сада није изрицана било која мјера. Све су то били разлози да већина чланова ОО СК на другој години студија буде за прихватање извјештаја Другарског вијећа уз преиначавање мјере идејно-политичке одговорности - искључење из чланства СК у опомену пред искључење.

Састанак Треће ОО СК, на којој је повезан друг Јован Душанић, одржан је 27.3.1986. године. Послије читања Информације Центра СДБ и Извјештаја другарског вијећа отворена је расправа. У свом дужем излагању друг Душанић негирао је већину навода из Информације и Извјештаја, наводећи да су многи нетачни, неки чак смијешни, други другачије протумачени и слично. Исто тако, истицао је да против њега нема било каквих материјалних доказа, да Другарско вијеће није понудило чињенично стање што му је био задатак, затим да је цијела ствар резултат повређене

сујете људи којима се он замерио и да у свему има низ нелогичности. Такође је тврдио да је своју изјаву у Центра СДБ потписао под принудом, али је пристао да потпише рачунајући да ће са слободом успјети да докаже њену нетачност... У читавом свом излагању испољио је некритичност, што је било присутно и на Активу СК и у раду Другарског вијећа. Све је то утицало на отежано вођење диференцијације са њим у оквиру Организације у којој су претежно студенти којима он предаје. Његово иступање, како је то оцјењено и на састанку Секретаријата и Председништва АК СК Факултета, оставило је јак утисак на студенте комунисте и довело до поделе међу њима, затим до колебљивог става код једног дијела, те сумњи у Информацију и Извјештај, а примјећено је и неозбиљно понашање појединаца⁶⁾ на што им је указано на самом састанку. Све је то утицало на крајњи исход изјашњавања о Извјештају и приједлогу Другарског вијећа. На састанку су говорили у прилог Извјештаја другарског вијећа сви присутни наставници, али то није битније могло да промени став чланова СК студената.”

(Информација Председништва АК СК)

* * *

“Састанци на којима је утврђивана њихова идејно-политичка одговорност, причају очевици, били су дуги и бурни. Студенти који чине већину међу комунистима на овој бањалучкој високошколској установи, одбијали су да поверују у непријатељску активност својих наставника, тим пре што Душанић и Зеџ важе за убедљиво најбоље предаваче.

⁶⁾ Није се радило о неозбиљном понашању студената. Напротив, веома озбиљно су, у својим дискусијама, истицали да не могу да схвате зашто је подигнута толика хајка против мене, а поготово их запрепашћује држање мојих колега - њихових професора. Неаргументоване оптужбе својих професора на мој рачун студенти су дочекивали гласним негодовањем.

И још: сећање студената на притиске, плач пред друговима оних слабијих, изгубљен по неки идеал...”⁷⁾

(Момчило Петровић: *Догодило се у Бања Гулагу*, Младост, Београд, 16.06.1986.)

* * *

“Поводом оваквог исхода диференцијације чланова СК на другој и трећој години студија заказан је састанак Председништва АК СК за 1.4.1986. године. Састанку су присуствовали и чланови секретаријата обе основне организације. Оцјењено је, како је већ наведено, да је до преиначења предложене мјере на Другој ОО СК, дошло под утицајем самокритичности, чврстој вољи и борби друга Миодрага Зеца да остане у СК, затим под утицајем његовог увиђања грешака, спремности на кориговање у понашању и прихватања одговорности за грешке пред ОО СК, те под утицајем поступности у изрицању мјера. По оцјени Председништва и Секретаријата Треће ОО СК, до поделе чланства Организације дошло је због несамокритичности друга Јована Душанића, његовог негирања навода, поступка утврђивања његове идејно-политичке одговорности, инсистирању на материјалним доказима и слично. Својим

^{7) Коментар.} У време свих ових мучних дешавања на Факултету оно што ми је, ипак, остало у лепом сећању, а и представљало огромну моралну сатисфакцију (као наставнику), јесте одлучна и недвосмислена подршка скоро свих мојих студената (и поред чињенице да су им јавно упућиване претње, на партијским састанцима - санкцијама уколико стану на моју страну, и давана разна обећања, када су појединачно позивани од стране партијског руководства на Факултету и Општинском комитету - као награда уколико буду против мене). И то у исто време када пред њима сви наставници и сарадници, моје колеге, гласају да ја будем кажњен, а неки од њих апелују на студенте да то исто учине.

Састанак Треће ОО СК је трајао изузетно дуго јер је дискутовало веома много студената и ни један од њих није подржао моје кажњавање. Напротив. Весна Алексић (данас, удата Марић, наставник на Економском факултету у Бањалуци) и Амела Велагић биле су најупорније и најубедљивије међу студентима.

понашањем у великој мјери допринио је стварању сумњи у Информацију Центра СДБ, Извјештај другарског вијећа, те стварању представе да му се без материјалних доказа не може изрећи ни мјера идејно-политичке одговорности. Због поделе око крупног идеолошког питања, те због сумње код једног доброг дијела чланова у чињенице које су поуздана основа за утврђивање и изрицање мјера идејно-политичке одговорности, Предсједништво АК закључило је да постоје основе за обнављање састанка на Трећој Основној организацији. Закључено је да се мора повести одлучна диференцијација и са онима који се солидаришу са другом Душанићем. У том циљу прецизирано је да би се чланови СК морали недвосмислено изјаснити да ли доводе у сумњу основаност Информације Центра СДБ, Извјештај другарског вијећа и да ли сматрају да је понашање друга Душанића, приказано у Информацији и Извјештају, спојиво са ликом члана СК и са чланством у СК. О обнављању састанка на Трећој ОО СК обављене су и консултације у ОК СК.⁸⁾

⁸⁾ Драган Давидовић, тада запослен у Институту за историју, успевао је да преко свога пријатеља (који је био близак са тадашњим секретаром Председништва ОК СК) сазнаје о намерама ОК СК и о томе ме благовремено обавештава. Тако сам од њега сазнао да ОК СК инсистира да се обнови расправа о моме кажњавању на Трећој ОО СК. Пошто су били свесни да студенти неће хтети да гласају за моје искључење, одлучили су да од студената траже да се морају *“недвосмислено изјаснити да ли доводе у сумњу основаност Информације Центра СДБ, Извјештај другарског вијећа и да ли сматрају да је понашање друга Душанића, приказано у Информацији и Извјештају, спојиво са ликом члана СК и са чланством у СК”*. Да студенте не бих доводио у ситуацију да ризикују да и они буду предмет прогањања кроз које ја пролазим (*“Закључено је да се мора повести одлучна диференцијација и са онима који се солидаришу са другом Душанићем”* - било је претходно решено на вишим партијским органима), пре заказаног поновног састанка Треће ОО СК, иступио сам из чланства СК.

Да ми олакша ситуацију самоиницијативно се, у то време, ангажовао и професор Уставног права Правног факултета у Бањалуци Мићо Царевих (носилац Споменице 1941. и два Ордена за храброст). Неколико пута је путовао у Сарајево покушавајући да људе из Председништва Централног комитета СК БиХ (према незваничним информацијама они су покренули, координирали и усмеравали активности на *случају бањалучких професора*) убеди да одустану од монтираног политичког процеса на Економском факултету у Бањалуци.

Састанак Треће ОО СК заказан је за 8.4.1986. године. О одржавању састанка друг Душанић Јован обавјештен је раније. Пред почетак састанка он је секретару Основне организације упутио писмену изјаву којом са даном 7.4.1986. године иступа из Савеза комуниста по личној жељи. Изјава је написана са доста цинизма и ироничног става према поступку утврђивања његове идејно-политичке одговорности.”

(Информација Председништва АК СК)

* * *

“Секретар Треће ОО СК обавестио ме је 07.04.1986. године да је за 08.04.1986. заказан нови састанак ООСК. Такође ме је обавестио да не постоје неки нови моменти или чињенице које би се могле презентовати ОО СК. Имајући горе наведено у виду, а сећајући се тока претходног састанка ОО СК, сматрао сам својом људском обавезом да студенте поштедим нових непријатности. (Моје страдање не би ми било нимало лакше уколико би још неко невин страдао. Напротив.) Због тога сам истог дана (07.04.1986.) препорученом поштом послао Изјаву ОО СК, а којом сам је обавестио да у складу са чланом 25 Статута СК БиХ (који у целости гласи: *Члан може по својој вољи иступити из Савеза комуниста.*), са даном 07.04.1986. године, иступам из СК. Један примерак те Изјаве уручио сам секретару непосредно пред почетак састанка, а исту сам прочитао на почетку састанка Треће ОО СК. Будући да је наведена изјава од стране председништва Акционе конференције СК Економског факултета званично оквалификована као цинична и иронична, наводим је у целини.

“Данас (7.4.1986) сам обавештен да је за сутра заказан састанак Треће ОО СК, а у вези са поновним разматрањем извештаја Другарског већа. У вези са тим изјављујем следеће:

1. На Факултету је у вези са овим “случајем” створена атмосфера која тешко погађа не само мене, него и колеге са којима радим, а нарочито студенте.

2. Другарско веће предложило је ОО СК да ми изрекне меру идејно-политичке одговорности петог степена, односно искључење из Савеза комуниста, мада није утврдило чињенично стање које говори о мојој одговорности као члана СК.

3. На састанку Актива СК Економског факултета одржаном 20.3.1986. године подржан је предлог другарског већа уз следећи закључак: *Једногласно је закључено да Јован Душанић, Миодраг Зеџ и Љубомир Золотић нису у свом јавном раду (рад у настави, органима управљања и научноистраживачки рад) деловали са националистичких позиција нити појединачно нити као група.*

4. Дана 27.3.1986. године на састанку Треће ОО СК, на коме је разматран Извештај другарског већа, чланови СК су били опомињани да ће, уколико не буду гласали за предлог другарског већа, и они бити проглашени националистима. Њихово евентуално гласање против предлога другарског већа проглашавано је повредом принципа демократског централизма (пошто је одлука донета од стране виших органа - Председништва ЦК СК БиХ, Председништва ОК СК Бања Лука, Председништва Акционе конференције СК Економског факултета), те да ће због тога бити искључени из СК. Уколико ОО СК не прихвати предлог другарског већа прети јој распуштање, а поново ће у СК бити примљени само они који су се изјаснили за предлог другарског већа. После вишечасовне расправе чланови ОО СК су појединачно прозивани да гласају како би се могло евидентирати како се ко изјаснио. И поред свега, већина чланова ОО СК изјаснила се против предлога другарског већа.

У жељи да допринесем смиривању ситуације (која би омогућила Факултету да се врати у *нормално* стање, а студентима да се посвете студирању и спремању испита), те да чланове ОО СК (пре свега, студенте) сачувам од даљих *моралних ломова*, обавештавам вас да са данашњим даном (7.4.1986.), а у складу са чланом 25. Статута СК БиХ иступим из Савеза комуниста.”

(Јован Б. Душанић, *О једном “искључењу”*,
НИН, Београд, 15.6.1986.)

* * *

“На 9. сједници Председништва Општинског комитета СК, одржане 24.04.1986. године обављена је расправа о Информација о провођењу диференцијације чланова СК поводом непријатељског дјеловања Душанић Јована, Зеџ Миодрага и Золотић Љубомира, радника Економског факултета у Бањалуци.

Кроз Информацију сачињену од стране Председништва Акционе конференције СК Економског факултета, приказан је пресјек укупне активности која се одвијала кроз основне организације СК у којима наведени чланови остварују своја статутарна права и обавезе, као и ток проведених активности у оквиру Актива СК радника запослених на овој високошколској организацији, те активности вођене у оквиру Акционе конференције СК Економског факултета и њеног Председништва.

Разматрајући ток активности на сједници Председништва Општинском комитета СК констатовано је, да је иста требала бити вођена брже и енергичније. Затим, с обзиром на карактер и квалификације испољених активности – са националистичких позиција, напад на основне вриједности нашег социјалистичког самоуправног друштва, тековине НОБ и социјалистичке револуције, личност и дјело друга Тита, идејно-политичке мјере које су ОО СК изрекле наведеним члановима нису адекватне нити примјерене наведеним дјелима.

У вези с тим, Председништво ОК СК констатовало је да је кроз укупно вођење ове активности у ОО СК испољена колебљивост и опортунизам, посебно код чланова Савеза комуниста из реда студената, који чине већину укупног чланства ових ОО СК.

... Председништво се опредјелило да Општинском комитету СК предложи да обави расправу о наведеној информацији и формира Другарско вијеће, које ће наставити активности на испитивању околности и утврђивања чињеничног стања, те Општинском комитету СК предложити да изрекне одговарајуће идејно-политичке мјере наведеним члановима.

Поред наведеног, посебно је указано на одговорност чланова СК у пословодству и самоуправним органима Економског факултета у смислу њихове одговорности приликом процењивања могућности даљег радног ангажовања ових наставника на Факултету.”

(Резиме расправе коју је Председништво Општинског комитета СК Бања Лука упутило 25.04.1986. године Председништву Акционе конференције СК Економског факултета)

* * *

“Обавјештавамо вас да је Председништво АК СК Економског факултета заузело став да, с обзиром на природу идејних застрањивања због којих се води поступак утврђивања идејно-политичке одговорности Душанић Јована, Зеџ Миодрага и Золотић Љубомира, треба покренути поступак, што овим путем и чинимо, за оцјену могућности њиховог даљег опстанка у настави.”

(Допис Председништва АК СК Економског факултета упућен, 28.04.1986. године, пословодству и самоуправним органима Економског факултета)

* * *

На седници Савета Економског факултета, одржаној 08.05.1986. године донета је Одлука да се *покреће поступак за оцјену извршавања дужности наставника и сарадника: др Јована Душанића, мр Миодрага Зеџа и мр Љубомира Золотића и именује Комисија са задатком да утврди чињенице да ли наставник извршава дужности у складу са важећим прописима.*

Комисија је предложила да колега Зеџ и ја будемо искључени из наставног процеса на Факултету. Предлог Комисије разматран је на Научно-наставном већу и Зборовима студената, а коначну одлуку је донео Савет Факултета.

* * *

“Научно-наставно веће (ННВ) предложило је Савету да др Душанић и мр Зеџ буду искључени из наставе на Факултету... За

овакву одлуку ННВ гласало је 18 од 23 члана у случају др Душанића, а 17 када се гласало о мр Зецу.⁹⁾

За 20.06.1986. године била је заказана седница Савета на коју је дошло већина делегата. Иначе Савет има двадесет и једног члана, по седам делегата из редова студената, затим запослених на Факултету и из друштвено-политичке заједнице. Пре ове седнице одржани су зборови студената друге, треће и четврте године на којима су студенти једногласно били против предлога ННВ о искључењу својих професора из наставе. Студенти су, као и на састанцима ОО СК, били пуни хвале за радне и моралне квалитете својих професора истичући да они никада у раду са њима нису показивали националистичко опредељење. Са таквим ставом њихови делегати су и дошли на седницу Савета.”

(А Козомара, *Студенти против искључења*,
Новости, Београд, 27.06.1986.)

* * *

“Иако је јуче било натполовичан број делегата Савета коначну одлуку о томе да ли ће др Јован Душанић, мр Миодраг Зец и мр Љубомир Золотић даље изводити наставу одложена је за 25. јун.”

(Бранислав Божић, *Није све у кворуму*,
Глас, Бања Лука, 21.06.1986.)

⁹⁾ *Коментар*. На седници Научно-наставног већа дискутовали су и гласали против наших искључења из наставе, поред студената - чланова ННВ, колеге Милорад Каралић (наставник физичког васпитања и освајач златне Олимпијске медаље у рукомету) и Ратко Краварушић (асистент математике), а неколико њих је било уздржано. О атмосфери која је владала на ННВ говори и чињеница да је колега Зец, по његовом казивању, био толико збуњен (што му није баш својствено) да је гласао за моје искључење из наставе. Отуда и разлика од једног гласа приликом изјашњавања о искључењу из наставе колеге Зеца и мене.

* * *

“Нова седница Савета била је заказана за 25. јун, али пре него што је и требало да буде одржана по други пут је отказана.¹⁰⁾

На наредној седници Савета поред одлуке о евентуалном искључењу двојице професора делегати ће се изјашњавати и о новом декану Економског факултета. Досадашњи декан др Иван Марковић, изабран прошле године, поднео је неопозиву оставку на ову дужност.”¹¹⁾

(*Кворум био, али ...*,
Новости, Београд, 03.07.1986.)

* * *

¹⁰⁾ *Коментар.* И пре седнице Савета знало се да су за искључење из наставног процеса колеге Зеца и мене седам чланова Савета - представника друштвене заједнице (партијских функционера), а против свих седам чланова Савета из реда студената. Од седам чланова из реда запослених на Факултету четири наставника су били за, а три асистента против искључења. Пошто се одлука о искључењу доноси већином од укупног броја чланова Савета недолазак само једног од чланова из редова наставника или представника друштвене заједнице значи да приликом гласања не може да се донесе одлука о искључењу из наставног процеса колеге Зеца и мене. То је и разлог одлагања седница Савета до момента када је обезбеђено (у трећем покушају) комплетно присуство чланова Савета - представника друштвене заједнице и наставника Факултета.

¹¹⁾ *Коментар.* Пре оставке колеге Ивана Марковића, одмах после мога притварања, са места председника Председништва АК СК Економског факултета повукао се колега Крстан Малешевић.

Поред тога они су, у то време, учинили још по један изузетан гест. Наиме, у време када су ме 11.12.1985. године одвели од куће моја породица није могла да добије информацију где се налазим и у каквом сам стању. Мени није било омогућено да се јавим породици и имам контакте са било ким (адвокатом, родбином или пријатељима), сем инспектора СДБ, затворских чувара и (три) осуђеника из моје затворске ћелије. 13. децембра колега Малешевић (који је био члан руководства ОК СК) је телефоном назвао моју супругу и обавестио је да сам притворен, да је уверен да се ради о неспоразуму, да се много не брине, те да се нада да ћу ја ускоро бити ослобођен. Исте вечери супруга колеге Ивана Марковића је дошла у посету мојој супрузи, мада су се до тада једва и познавале.

“Није, у свему овоме, незанимљив податак да Савјет бањалучког Економског факултета, који је требало да одлучи о “судбини” тројице наставника, два пута узастопно нема кворума. Отуда, мало је вјероватно да је рјешење – у очекивању кворума!”

(Јован Бабић, *Гријех или грешка*,
Данас, Загреб, 01.07.1986.)

* * *

“Уважавајући извештај комисије за утврђивање чињеница и мишљење Научно-наставног већа, чланови Савјета Економског факултета на јучерашњој затвореној седници, већином гласова донели су одлуку да се др Јован Душанић и мр Миодраг Зеџ искључе из научно-наставног процеса због националистичког иступања...

Интересантно је да су чланови Савета, пре почетка јучерашње седнице, одлучили да приликом доношења ових одлука не буду присутни новинари.

Према првим сазнањима, студенти су и овом приликом, као и на седници Научно-наставног већа, били против искључења Зеџа и Душанића.”

(*Душанић и Зеџ искључени из наставе*,
Политика, Београд, 08.07.1986.)

* * *

Зоран Калинић, секретар Председништва ОК СК у Бањалуци каже тим поводом:

- Питали смо их, нико их из Службе ДБ није тукао.¹²⁾ А докле је ишло то неповерење, када је Душанић одбијао да једе, та три

¹²⁾ Истина нико нас није тукао, али смо колега Золотић и ја били малтретирани од стране припадника СДБ. Колеги Золотићу било је наређено, у просторијама СДБ, да се окрене према зиду са рукама подигнутим у вис. Иза његових леђа инспектори

дана. Тражио је само млеко у тетрапаку да му неко нешта не би ставио унутра!

Зоран Калинић прихвата да су “обављене консултације” са Невенком Селимовић, чланом Председништва ЦК СК БиХ, али да “никакав притисак није био у питању - таман посла.”

На питање зашто је Комитет “прескочио” мишљење основних организација поменутих професора, Зоран Калинић каже:

- И из званичног саопштења је јасно да су се основне организације незрело сусреле са национализмом. Испитаћемо и одговорност комуниста који су сведочили у СДБ, а никад на својим основним организацијама нису указивали на њихов национализам, који је по мишљењу Комитета ипак постојао.

А на састанцима који су се тих дана један за другим низали на Економском факултету, изречена је једнодушна процена да тројица професора “озлоглашених националиста” нису ништа друго до изузетно омиљени и стручни наставници.

(Светлана Прлина, *Рашомон на Врбасу*,
Новости 8, Београд, 19.6.1986.)

* * *

“...У југословенској јавности је путем саопштења Општинског комитета СК, односно и писањем овим поводом у неким јавним гласилима, потом, Бања Лука представљена са апсурдном

СДБ су на њега викали и претили му да ће га (уколико не потпише унапред припремљену изјаву) *премлатити и на крају ликвидирати*. Други су предлагали да га треба *одмах ликвидирати*. Све то је било праћено ударањем пендрецима по столу иза његових леђа и репстирањем и стављањем пиштоља за потиљак Золотићеве главе.

Мене су свакодневно испитивали у просторијама СДБ по 16 до 18 сати дневно и онда су ме пребацивали на *спавање* у затвор “*Туњице*” у ћелији у којој су били робијаши осуђени на вишегодишње казне затвора и полицијски провокатори. За мене је био “*резервисан*” кревет испод разбијеног прозора наше затворске ћелије, а температура се тих децембарских ноћи спуштала знатно испод нуле.

тезом као град у коме “полиција” жури интелектуалце. Крајњи производ ове акције на самом Факултету, међутим, огледа се у “крајњој подијељености”: студенти и дио професора на једној, и остали професори на другој страни.

Новинарима, иако су то тражили, није допуштено да присуствују партијским расправама о овом случају, него им је као својеврстан израз поверења дато званично саопштење у коме није било ни ријечи о, на примјер, првим сазнањима радне групе. Наиме,

У просторијама СДБ стално су се (на сваких 2-3 сата) мењали инспектори који су ме испитивали. По правилу смене су биле по систему “топло-хладно”. Прво су са мном једни лепо разговарали, тражили да потпишем већ припремљену изјаву, обећавали да ће *све то заборавити ако пристанем да радим за њих* и у том случају гарантовали ми *незамисливо успешну каријеру*. Затим би се појављивали други инспектори који су били “сирови”, стално су викали и претили ми. Тврдили су да за моју кривицу имају материјалне доказе и изјаве безбројних сведока, те да уколико не пристанем на сарадњу са њима предстоји ми минимално десетогодишња робија.

Пошто од мене нису успели да добију никакво признање кривице и пристанак на било какву сарадњу, четвртог дана од мога хапшења, у просторију је, за време испитивања од стране два “сирова” инспектора, ушао “нови” инспектор који је одмах почео да виче на мене, наглашавајући да ја не схватам где се налазим и данима “замајавам” његове колеге инспекторе. Рекао је да се ја и овде понашам као професор и свима покушавам да *демонстрирам своју интелектуалну супериорност и држим моралне придики*. Истакао је да је и он интелектуалац, да је завршио правни факултет, те да је и он могао да докторира да му време не одузимају *непријатељи народа*, као што сам и ја, против којих мора да води непрестану борбу. На крају је, засукавши рукаве, сео на ниски сточић за којим сам седео, и уневши ми се у лице, повишеним тоном рекао да је он “специјалиста” за оне који воле да “филозофирају”, те да ће ме он *пропустити кроз своје руке*, и да ћу и ја, као *сви филозофи до сада које је он обрађивао, брзо пропевати и своју кривицу издекламовати као азбуку: а, б, ц, д...* Рекао сам му да не сумњам да је завршио правни факултет, али да ме изненађује да је заборавао нешто што се учи још на почетку основне школе: азбука почиње са словима: а, б, в, г ..., а абецеда са словима а, б, ц, д... У том тренутку он је занемео изгубио своју малопређашњу самоувереност и брзо напустио просторију, а друга два инспектора су остали “без речи”. Наступио је тајац од неколико минута, после кога је у просторију ушао заменик начелника СДБ, рекао двојници преосталих инспектора да изађу напоље и са мном је, као и раније када је он вршио испитивање, почео лепо да разговара.

чланови овог тијела имали су утисак и покушали да докажу да се у случају Економског факултета ради о тзв. “темпираном национализму”, односно о ситуацији када се одређени проблеми не могу ријешити па се потури национализам.¹³⁾

Исто тако провијава утисак, да је на основу “накнадних” радњи дошло до изјаве Душанића, који никог није оптужио већ “карактерно” изнио своје мишљење. Између осталог, и о томе да се слаже са Ђуретићем и његовом књигом, да се по Босни непотребно јуре интелектуалци због свог мишљења, као и да се о улози четника у минулом рату нетачно учи у школама, и слично.

Душанић потом тражи сагласност да замјени стан, што добија, иако нема десетогодишње станарско право, и на крају, посљедњу сједницу Савјета факултета претвара у расправу о Служби државне безбједности.

Очигледно да је највећу “корист”, за сада, од безпотребног увлачења Службе безбједности у овај случај имао Душанић, коме је ово, изгледа, била окосница у свим расправама. На крају, ипак, остаје утисак да је погрешно пренаглашавање улоге СДБ оставило привид у јавности, али и међу студентима, да “полиција” јури интелектуалце, што није тачно, а “јесте” само по Душанићу.”

Душан Кеџман:, *Свједочење и чињенице*,
Глас, Бања Лука, 09 -10. јул 1986.

* * *

¹³⁾ *Коментар*. Прави разлози овог монтираног процеса нису познати и њима се мало ко и од новинара бавио. Сем назнака у овом тексту, своју претпоставку су изнели новинар *НИН*-а З. Симић и новинар *Младост*-и М. Петровић који су по два дана провели у Бањалуци и, између осталог, написали:

“О кривници три бањалучка професора тешко је разговарати, јер доказа нема, или јавности нису предочени... Професори Душанић и Зеџ важе за најбоље предаваче (студенти им редовно дају највише оцене у редовним оцењивањима рада на Економском факултету, иако је код њих најнижа пролазност на испитима) и већ су афирмисани као стручњаци у целој Југославији. Њихово залагање за поопштравање критеријума за избор у научна звања лако је могло да их доведе у

У вашем листу је 19. и 20. јула ове године објављен текст Д. Кецмана под насловом *Свједочења и чињенице*, а који, како (у наднаслову) наглашава ваш новинар, представља *Прилог анатомији случаја професора Економског факултета у Бањалуци*. Због пресељења у Београд са закашњењем сам прочитао тај текст и желео бих да се осврнем на неколико “чињеница” које се у њему наводе.

Ваш новинар већ у поднаслову текста истиче следеће. *Непотребно увлачење службе ДБ у цијели случај*. Међутим, у Саопштењу ОК СК Бања Лука се каже: *Активности на утврђивању идејно-политичке одговорности ових наставника - чланова Савеза комуниста Југославије, младих и стручних радника, иницирана од Општинског комитета СК, а на основу дужег праћења њиховог иступања и понашања од стране надлежног органа, вођене су већ неколико мјесеци у основним организацијама СК овог факултета*. У извештају другарског већа Друге ООСК наводи се и следећи закључак са састанка сва три већа: *основ за рад другарских вијећа је Информација СДБ Бања Лука и она се не смије доводити у питање...*, а у Извештају другарског већа Треће ОО СК се наглашава да је *СДБ пратећи деловање Јована Душанића у раздобљу од 1979-85. године написала Информацију која указује на његово дјеловање са позиција српског национализма и грађанске деснице; Другарско вијеће полази од тога да је Информација тачна*. Овакви ставови су заузети и поред чињенице да нико (осим СДБ) није

сукоб са средином, коју су већ напустила два стручњака, иначе бивши декани овог факултета. Из истих разлога кажу у Бањалуци.”

(Догодило се у Бања Гулагу,
Младост, 16.06.1986)

“...У једном трактату о антисемитизму, Хана Арент написала је да ништа не изазива толико зависти, ништа толико не провоцира агресивност околине као богатство без власти. Да ли се то односи и на интелектуално богатство? И да ли та луцидна мисао може помоћи да се разуме “случај бањалучких професора”?”

(Суд партије,
НИН, 22.06.1986)

приметио такво деловање (На састанку Треће ОО СК Економског факултета и Актива СК, чији су чланови радници Факултета, поред чланова који су давали изјаве у СДБ, дискутовао је и одређени број осталих радника и студената. Сви су у својим дискусијама изјавили да у понашању Ј. Душанића није примјећено ништа што би га могло оквалификовати као српског националисту или десничара - пише у Извештају другарског већа Треће ОО СК), те да је Информација СДБ, у најмању руку, непрофесионално написана јер су у њој биле очигледне неистине (нетачне чак и године нашег рођења и улице у којима станујемо), а да не говорим о примитивном нивоу опаски које нам се стављају у уста.

У наведеном тексту Д. Кеџман наглашава да последњу сједницу Савјета факултета (Душанић) претвара у расправу о СДБ. (Очигледно да је ваш новинар добро обавештен и зна шта се дешавало на седници Савета којој није присуствовао. Уосталом, он је добро обавештен и о томе ко је шта потписао у СДБ, те зна да само ја у својој изјави нисам никога окривио, али да сам “карактерно” изјавио то и то. Не знам ко је вашег новинара о свему томе детаљно информисао и да ли то има неке везе са покушајем да се у његовом тексту оспорава нешто што се тешко оспорити може). Присутнима на састанцима на Факултету, сада и вашим читаоцима, желео сам и желим да скренем пажњу на неколико детаља.

Претрес стана. Два инспектора СДБ у пратњи једног униформисаног милиционера пробудили су ме ноћу у првим часовима, за мене већ незаборавног, 11.12.1985. године и обавестили ме да треба да изврше претрес стана. На моје инсистирање да ми дају на увид писмени налог за претрес показали су службену легитимацију и саопштили ми да у изузетним условима на бази ње може да се врши претрес, а ти су се услови према њиховој процени стекли. Затим ми је наређено да пробудим супругу и дете. Моја молба, да четворомесечно дете оставе да спава, одбијена је са образложењем да приликом претреса у стану сви морају да буду будни. По завршетку претреса стана (приликом претреса у стану није пронађен никакав недозвољени или компромитирајући материјал) наређено ми је (опет без икаквог писменог налога) да пођем са њима.

Испитивање. У просторијама СДБ сам истога дана испитиван до касно у ноћ и онда одведен у затвор. Решење о притвору уручено ми је сутрадан (12.12.1985) око 10 часова. На моју молбу да ми дају Кривични закон СФРЈ, из кога бих могао да сазнам на шта се односе чланови 133/1 и 157 КЗ (у решењу о притвору је писало да постоји основана сумња да сам починио кривична дела из ова два члана) одговорили су да то не могу да учине јер им Кривични закон није “при руци”. Испитивања су трајала сваког дана до касно у ноћ (иследници су се мењали) и онда сам пребациван у затвор. У притвору смо задржани само колега Золотић и ја, јер једино нас двојица нисмо хтели да потпишемо изјаву у СДБ већ првог дана саслушавања. У Информацији СДБ се наводи да су Душанић и Золотић, због неискреног и некоректног става ¹⁴⁾

¹⁴⁾ *Коментар.* Чим сам приведен у просторије СДБ заменик начелника ме је укорио због некоректног става према инспекторима који су вршили претрес мога стана, као и због *паушалних оцена* које сам износио о раду СДБ.

Замерено ми је што нисам имао поверење у њихове људе, када су дошли да врше претрес мога стана, него сам од њих тражио писмени налог за претрес. Исто тако, примедбу су имали на недовољну сарадњу са њиховим људима јер сам одбио да предложим два лица који би били сведоци при претресу, па су они пробудили и довели сусетку и суседа из станова поред мога. Такође на крају претреса одбио сам да потпишем *записник о привремено одузетим стварима* јер се међу десетинама књига из српске историје, религије и слично, нашла и Библија, а не и Куран и Талмуд који су се у мојој кућној библиотеци налазили једни поред других. Записник сам потписао тек када су на списак дописали (и са собом понели) и Куран.

Замерку су имали и на то што сам, при тако *озбиљном послу* - претресу стана, покушавао да правим неприличне опаске. Тако, на пример, ствари (углавном су то биле књиге) које ће касније са собом инспектори понети у СДБ *као један од доказа моје кривице* стављали су на мој писаћи сто. Када су издвојили и *Црквени календар за 1985. годину*, сусетка је спонтано и уплашено рекла да исти такав календар у њиховом стану има и њена мајка. Ја сам се тада нашалио и рекао јој да то није морала да каже јер се сада инспектори СДБ могу упутити и у претрес њиховог стана.

Међутим, највећа замерка је била што сам на почетку претреса стана на питање инспектора, да ли у стану има неких недозвољених материјала, одговорио: *Нема, сем свентуално оних које сте ви претходно оставили*, те на њихово додатно питање како сам ја то могао и да помислим и знам ли ја како они раде, одговорио: *Знам, па због тога тако и говорим.*

према радницима СДБ, задржани у притвору од 11. до 14.12.1985. године. Не знам колико то може бити основ за притвор и због чега се у Решењу о притвору наводе други разлози: *Обзиром да постоји бојазан од бјекства именованог и уништење трагова кривичног дела стекли су се услови за одређивање притвора.* Колико се и овде ради о правим разлозима тешко је рећи ако се има у виду да ми је пасош одузет приликом претреса стана (а и са њим зашто бих и где бежао?), или о каквом уништењу трагова кривичног дела се може говорити ако сам осумњичен за *вербални деликт или деликт мишљења.*

Сведоци. Истовремено, када и мени, вршен је претрес стана и код колеге Зеца. Тек после тога (у току дана 11.12.1985.) у СДБ су приведени сведоци (међу њима и колега Золотић). На састанцима на Факултету сви ови сведоци су изјавили да је то био њихов први контакт са СДБ. Поставља се питање: како је могуће да сам ја био притворен пре него што су сведоци приведени да дају изјаве на основу којих би ја евентуално могао да будем осумњичен? Такође су сведоци на тим састанцима изјавили да су од иследника били обавештени да сам ја све признао и да је код мене пронађен доказни материјал мог непријатељског деловања, односно радио станица и шифровани материјал, те да они треба да потпишу само оно што сам ја већ потписао. (Напомињем да се то дешавало 11.12.1985. године када ја у СДБ нисам било шта потписао.) На крају, свима су као “необориви докази” мога национализма навођене чињенице да се потписујем ћирилицом, да у потпису стављам средње слово, да су питања на испитним цедуљицама откупана ћирилицом, те да ми се син зове Арсеније.

Очигледно да је највећу корист од беспотребног увлачења СДБ у овај случај имао Душанић - пише Д. Кеџман. Међутим, за сада се моја “корист” од целог овог случаја огледа у томе што сам присиљен да се иселим из родног краја, што сам онемогућен да објавим већ припремљену књигу, будем изабран у звање ванредног професора и да искористим одобрену стипендију шпанске владе (у оквиру међународне научно-техничке и културно-просветне сарадње), а да не спомињем како све ово преживљавају моји најближи.

Надам се да ћете објављивањем овог мог текста омогућити својим читаоцима да сами донесу свој суд о тврдњи вашег новинара да *на крају, ипак остаје утисак да је погрешно пренаглашена улога СДБ.*

Јован Б. Душанић, Палисадска 28, Београд
(Одговор бањалучком листу “Глас”, 09.08.1986.)

* * *

АПЕЛ ЈАВНОСТИ

“Према писању НИН-а од 22. јуна 1986. године двојица доцената Економског факултета у Бањалуци, др Јован Душанић и мр Миодраг Зец, одлуком Научно-наставног већа искључени су из наставе. То је учињено на основу полицијске, ничим доказне доставе Службе државне безбедности, у којој се тврди да су припадници ове, “београдске групе” пуних седам година “деловали с позиција српског национализма”, да су “грубо и тенденциозно коментарисали НОБ” и да су “грубо нападали личност друга Тита и других истакнутих руководилаца”.

Нашу посебну забринутост изазива чињеница да полицијска информација СДБ, састављена на основу анонимних и под сумњивим околностима прикупљених изјава, може да послужи као ваљан доказ политичког деликта мишљења двојице универзитетских наставника. Зар изјаве анонимних сведока дате под полицијском присилом, ван суда, без присуства јавности и без икакве одговорности за лажно сведочење уопште могу бити поуздан доказ о било којој релевантној чињеници? И зар у овој земљи у којој се зајамчује једнакост права и дужности, искључење из Савеза комуниста може да буде довољан разлог за искључење из универзитетске наставе?

Стога се обраћамо југословенској јавности и свим људима добре воље и осетљиве савести са молбом и предлогом да најодлучније осуде овакво незаконито кажњавање др Јована Душанића и

мр Миодрага Зеца и да предузму све што је у њиховој моћи да се ова двојица универзитетских наставника одмах врате у наставу”.

ОДБОР ЗА ОДБРАНУ СЛОБОДЕ МИСЛИ И ИЗРАЖАВАЊА:
(академик Матија БЕЋКОВИЋ, др Коста ЧАВОШКИ, академик
Добрица ЋОСИЋ, проф. др Андрија ГАМС, др Иван ЈАНКОВИЋ,
проф. др Неца ЈОВАНОВ, академик проф. др Михаило МАРКОВИЋ,
Борислав МИХАЈЛОВИЋ – Михиз, академик Драгослав МИХА-
ИЛОВИЋ, академик проф. др Никола МИЛОШЕВИЋ, Танасије
МЛАДЕНОВИЋ, академик др Гојко НИКОЛИШ, академик проф.
др Предраг ПАЛАВЕСТРА, академик Мића ПОПОВИЋ, академик
проф. др Радован САМАРЦИЋ, академик Младен СРБИНОВИЋ,
академик проф. др Драгослав СРЕЈОВИЋ, академик проф. др
Љубомир ТАДИЋ)

* * *

“Савјет Економског факултета у Бањалуци донио је коначно једну значајну одлуку: ставио је ван снаге одлуку Савјета овог Факултета донесену прије осам година (07. јул 1986. године) којом су др Јован Душанић и др Миодраг Зец искључени из научно-наставног процеса.

Монтиран политички процес, да подсетимо, узбуркао је тих дана бањалучку и југословенску научну и културну јавност, узевши за жртве тада младе и перспективне научне раднике, али и углед ове бањалучке високошколске институције.

Савјет Економског факултета у Бањалуци, стављајући ван снаге ранију одлуку, оцјењује да ни у вријеме њеног доношења, а ни данас, нису постојали разлози за искључење из научно-наставног процеса др Јована Душанића и др Миодрага Зеца.”

*(Рехабилитација др Душанића и др Зеца,
Глас српски, Бања Лука, 14.04.1994.)*

* * *

“...У другом дијелу овог раздобља већ су били евидентни знаци стагнације, која је била подстакнута измишљеном, односно монтираном политичком афером. Радило се о такозваном вербалном деликту који се приписивао двојници наших професора – др Јовану Душанићу и др Миодрагу Зецу – и једном вишем асистенту – мр Љубомиру Золотићу.

На жалост, Научно-наставно вијеће и Савјет Факултета су подлегли притиску тадашњих власти и донијели одлуку о искључењу др Душанића и др Зеца из наставног процеса. Као последица те афере, на Факултету се међу колегама појавило подозрење и међусобно неповерење, што се негативно одразило на рад са студентима и квалитет тог процеса.

Највећа директна штета те измишљење афере била је елиминисање са катедре двојице професора (др Душанића и др Зеца), које би по свом научном опусу пожелели сваки економски факултет тадашње СФРЈ.

Због чињенице да је колектив Економског факултета у вријеме те афере, у прољеће 1986. године, пропустио да енергичније стане у одбрану својих колега, морална је обавеза нас њихових колега који смо из тог времена и данас на Факултету, да им упутимо јавно извињење због тога, с једне стране, те да им се и захвалимо што су и поред непријатности и шиканирања, која су тада доживљавали, били спремни да поново буду у функцији развоја Факултета онда када је то од њих затражио управо овај Факултет.

Збивања тог времена представљају најтамнију страницу у животу овог Факултета; она, као да су наслућивала долазак тежег раздобља; али овог пута не само Факултета, већ и нашег ширег окружења.”

(Из поздравног говора декана на прослави
25-огодишњице Економског факултета у Бањалуци,
05. фебруар 2000. године)

P.S.

На крају додајмо да је од ових дешавања прошло више од две деценије. Комунистички систем је сишао са историјске позорнице али ми, нажалост, ни сада не живимо у много бољем свету. Данас можемо да уочимо исту идеолошку матрицу и невероватну сличност између “одлазећих” поражених комуниста - интернационалаца и “надлазећих” њихових модерних истомишљеника либералних глобалиста (мондијалиста). Ради се, наиме, о идеолошким двојницима - интернационалцима који, по правилу, нису укореењени у традицији сопственог народа него ослонац налазе у иностранству (раније на Истоку, а сада на Западу). Циљ им је истоветан (наметање сопственом народу њему страног начина друштвеног живота) али су средства којима се служе данас много суптилнија.

Нови интернационалци, који су често и биолошки потомци старих, брзо су заменили идеолошке појмове у вокабулару (језик искључивости и ароганцију једноумља прекодирали су са комунистичке на мантру либералних глобалиста) и наставили са њима својственом поданичком праксом. Др Срђа Трифковић, који је стекао завидну репутацију живећи и радећи у САД и “најтиражнији српски публициста у свету” (*Политика* 15.2.05.), пише: “Домаћа експозитура ових настојања су аутентични глобалисти, јер немају отаџбину, немају лојалности. То није само код нас случај. Ако погледате огранке Соросеве фондације у другим посткомунистичким земљама видећете да без изузетка узимају искључиво децу пониклу из комунистичке номенклатуре, јер једино у њих могу да имају поверење да су поникли у породичној средини пелцованој од хришћанске традиције, националног осећања и неке пристојне личне моралности. Они подржавају радикалну побуну против наслеђа, препознајући неке облике понашања која су им срцу драга, јер су их у детињству апсорбовали у својим родитељским домовима.”

Слично томе познати београдски новинар, аутор чувене књиге *Деца комунизма* – Миломир Марић (*НИН*, 17.08.2006) пише: *На једном тест ручку амерички дипломата (читај обавештајац) у Београду упитао ме је да ли сам ја “независни новинар”. Одго-*

ворио сам да нисам, јер за тако нешто немам “морално-политичку подобност”.

- Нисам син никаквог комунистичког будована, или удбаша, нисам никада био уредник “Комуниста”, члан ЦК или бар извршни секретар неке идеолошке комисије. Чак ни најобичнији цинкарош Удбе. Само такви су сада и од вас признати у тзв. независном новинарству!

- Нисте баш толико глупи да не можете да схватите колика је мала разлика између комунистичке “политичке подобности” и наше америчке “политичке коректности”. То је готово једно те исто. Америка је заснована на суровом прагматизму. Рачунамо: ко је верно служио комунисте – тај ће и нас! Без обзира што их лично презиремо, као каријеристе, увлакаче, двоструке агенте и одвратне корумпиране скотове. Али наш посао је исувише значајан да би смо се у њему руководили емоцијама и личним симпатијама. Ко нама може да гарантује да ускоро нећете бити критични према Америци, као што сте били према комунистима!?